

SENAT DE BELGIQUE**BELGISCHE SENAAT****SESSION DE 1975-1976****ZITTING 1975-1976****23 MARS 1976****23 MAART 1976****Proposition de loi modifiant l'article 1384, alinéa 2, du Code civil****Projet de loi modifiant l'article 1384, deuxième alinéa, du Code civil, relatif à la responsabilité des parents pour les dommages causés par leurs enfants mineurs****Voorstel van wet tot wijziging van artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek****Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek betreffende de aansprakelijkheid van de ouders voor de door hun minderjarige kinderen veroorzaakte schade****RAPPORT****FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. de STEXHE****VERSLAG****NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
DE JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR DE HEER de STEXHE**

L'évolution du droit de la famille en ces dernières années, notamment la transformation de la puissance paternelle en autorité parentale, exercée conjointement par les deux parents, doit logiquement entraîner une adaptation de l'article 1384, alinéa 2 du Code civil, réglant la responsabilité civile du dommage causé par les enfants mineurs.

De laatste jaren heeft zich een ontwikkeling voorgedaan in het familierecht. Met name is de vaderlijke macht vervangen door de ouderlijke macht, d.w.z. van de beide ouders gezamenlijk. Dit moet logischerwijze leiden tot een aanpassing van artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke aansprakelijkheid voor de schade veroorzaakt door minderjarige kinderen.

Ont participé aux travaux de la Commission :

Membres affectés : MM. Pierson, président; Calewaert, Cooreman, De Grève, Mme Delapierre, MM. Dupont, Hambye, Hendrickx, Lepaffe, Leroy, Leys, Lindemans, Pedé, Risopoulos, Rombaut, Mme Staels-Dompas, MM. Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist et de Stexhe, rapporteur.

Membres suppléants : MM. Lagae, Lagasse et Wyninckx.

R. A 9936*Voir :***Document du Sénat :**

394 (1974-1975) : N° 1 : Proposition de loi.

R. A 10328*Voir :***Document du Sénat :**

724 (1975-1976) : N° 1 : Projet transmis par la Chambre des Représentants.

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

Vaste leden : de heren Pierson, voorzitter; Calewaert, Cooreman, De Grève, Mevr. Delapierre, de heren Dupont, Hambye, Hendrickx, Lepaffe, Leroy, Leys, Lindemans, Pedé, Risopoulos, Rombaut, Mevr. Staels-Dompas, de heren Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist en de Stexhe, verslaggever.

Plaatsvervangers : de heren Lagae, Lagasse en Wyninckx.

R. A 9936*Zie :***Gedr. St. van de Senaat :**

394 (1974-1975) : N° 1 : Voorstel van wet.

R. A 10328*Zie :***Gedr. St. van de Senaat :**

724 (1975-1976) : N° 1 : Ontwerp overgezonden door de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Deux propositions de loi poursuivant cet objectif furent déposées, l'une au Sénat par MM. Lagasse et Consorts, le 8 octobre 1974 (Doc. S. 394 - 1974-1975) l'autre à la Chambre des Représentants par M. A. Claes et consorts, le 20 février 1975 (Doc. Chambre 441 - 1974-1975).

Ce dernier texte a été adopté à l'unanimité par la Chambre des Représentants en séance du 27 octobre 1975 et est actuellement soumis au Sénat.

Ces deux textes présentant des différences de fond et de libellé, votre Commission de la Justice a chargé son rapporteur d'un rapport introductif, qui fit ensuite l'objet d'une discussion approfondie, pour déboucher sur un texte nouveau, adopté à l'unanimité, moins une abstention, en séance du 25 février 1976.

Nous croyons opportun à la compréhension de ce texte, de résumer ci-dessous l'essentiel des observations initiales du rapporteur.

I. Nécessité d'adapter l'article 1384, deuxième alinéa

L'article 1384, deuxième alinéa, du Code civil énonce :

« Le père, et la mère *après le décès du mari*, sont responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs habitant avec eux. »

La responsabilité de la mère n'est donc qu'alternative, subsidiaire à celle du père; on notera toutefois que selon la doctrine et la jurisprudence constantes, la responsabilité de la mère joue non seulement « après le décès du père », cas le plus fréquent, mais « dans tous les cas où la mère est légalement substituée au père dans l'exercice de la puissance paternelle » (De Page, Tome II, n° 973 A; Dalcq, *Traité de la responsabilité civile*, Tome Ier, n°s 1579-1580).

La disposition de l'article 1384, deuxième alinéa, était le corollaire, la suite logique du principe du Code civil relatif à la puissance paternelle, selon lequel (art. 373 du Code civil, ancien ...) « le père seul exerce cette autorité pendant le mariage ».

« La justification de la responsabilité des parents se trouve dans la puissance paternelle d'où découlent les devoirs d'éducation et de surveillance. Ce double fondement contesté dans le passé (*Revue Crit. de jurisprudence belge*, 1968, p. 231, n° 38) a été une nouvelle fois confirmée par la Cour de cassation dans son arrêt du 15 avril 1971 (*Pas.* 1971, I, 725; *R.C.J.B.* 1973, p. 661, n° 47). »

Mais actuellement, depuis la loi du 8 avril 1965 (art. 19-1), et celle du 1er juillet 1974 (art. 2) l'autorité paternelle a été remplacée par l'autorité parentale, exercée par le père et/ou la mère.

Selon la loi du 8 avril 1965, l'article 373 du Code civil énonçait :

« Durant le mariage, cette autorité est exercée conjointement par le père et la mère. En cas de dissentiment entre

« Twee wetsvoorstellen werden in die zin ter tafel gelegd, het ene in de Senaat door de heer Lagasse c.s. op 8 oktober 1974 (Gedr. St. Senaat 394, 1974-1975), het andere in de Kamer van Volksvertegenwoordigers door de heer A. Claes c.s. op 20 februari 1975 (Gedr. St. Kamer 441, 1974-1975).

Het laatstgenoemde is door de Kamer van Volksvertegenwoordigers met algemene stemmen aangenomen ter vergadering van 27 oktober 1975 en is thans aanhangig bij de Senaat.

Aangezien beide teksten zowel naar inhoud als naar vorm van elkaar verschillen, had uw Commissie voor de Justitie haar verslaggever verzocht een inleidend verslag te maken, waarover langdurig van gedachten is gewisseld. Dit gaf het ontstaan aan een nieuwe tekst, die op de vergadering van 25 februari 1976 werd aangenomen met algemene stemmen, bij 1 onthouding.

Voor een goed begrip van die tekst achten wij het wenselijk hierna een samenvatting te geven van de inleidende opmerkingen van de verslaggever.

I. Noodzaak om artikel 1384, tweede lid, aan te passen

Artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt :

« De vader, en de moeder *na het overlijden van de man*, zijn aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen die bij hen inwonen. »

De aansprakelijkheid van de moeder is dus subsidiair; toch is het volgens een vaste rechtsleer en rechtsspraak zo dat de moeder niet alleen aansprakelijk is na het overlijden van de man, het meest voorkomende geval, maar in alle gevallen waarin de moeder wettelijk in de plaats treedt van de vader, voor de uitoefening van de ouderlijke macht (De Page, deel II, nr. 973 A; Dalcq, *Traité de la responsabilité civile*, deel I, nrs. 1579-1580).

Het bepaalde in artikel 1384, tweede lid, was het corollarium, het logische uitvloeisel van de stelregel van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de vaderlijke macht, volgens welke (art. 373 van het Burgerlijk Wetboek, oud...) « alleen de vader dit gezag tijdens het huwelijk uitoefent ».

« De aansprakelijkheid van de ouders ligt vervat in de ouderlijke macht waaruit de plicht tot opvoeding en toezicht voortvloeit. Deze dubbele grondslag, die vroeger betwist werd (*Revue Crit. de jurisprudence belge*, 1968, blz. 231, nr. 38) vond een nieuwe bevestiging in het cassatie-arrest van 15 april 1971 (*Pas.* 1971, I, 725; *R.C.J.B.* 1973, blz. 661, nr. 47). »

Maar sedert de wet van 8 april 1965 (art. 19-1) en de wet van 1 juli 1974 (art. 2) is de vaderlijke macht vervangen door de ouderlijke macht, d.w.z. van de vader en/of de moeder.

Ingevolge de wet van 8 april 1965 bepaalde artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek het volgende :

« Gedurende het huwelijk wordt dit gezag door de ouders gezamenlijk uitgeoefend. Zijn zij het niet eens, dan is de

eux, la volonté du père prévaut; toutefois la mère a un droit de recours devant le tribunal de la jeunesse. »

La loi du 1er juillet 1974, article 2, a renforcé l'égalité entre les parents, et apporté en son alinéa 2, des précisions dont nous tirerons des conséquences dans la suite de notre examen.

Cette disposition devenue l'article 373 actuel prescrit :

« Durant le mariage et sauf les exceptions prévues par la loi, le père ou la mère exerce l'autorité sur la personne des enfants mineurs, sauf le droit de l'autre époux de se pourvoir devant le tribunal de la jeunesse, uniquement dans l'intérêt de l'enfant.

» En cas de *séparation de fait*, celui des époux qui a la garde matérielle de l'enfant mineur, a seul le droit d'exercer l'autorité sur la personne de l'enfant mineur, sauf le droit de l'autre époux de se pourvoir devant le tribunal de la jeunesse uniquement dans l'intérêt de l'enfant. »

La substitution à l'autorité paternelle de l'autorité parentale s'exerçant conjointement ou séparément par les deux parents justifie l'adaptation de la règle traditionnelle de l'article 1384, deuxième alinéa, relative à leur responsabilité civile au regard des dommages causés par les enfants mineurs.

Cette réforme est attendue : d'aucuns avaient même invité la jurisprudence à reconnaître dès à présent une responsabilité conjointe des père et mère (Dalcq, R.C.J.B. 1968, p. 228, n° 35; idem, 1973, p. 661, n° 47).

II. Examen du projet et de la proposition de loi

Texte du projet adopté par la Chambre des Représentants :

« Le père et la mère sont solidairement responsables des dommages causés par leurs enfants mineurs, habitant avec eux; lorsque les enfants habitent avec un des parents, ce parent seul est responsable. »

Texte de la proposition déposée au Sénat par MM. Lagasse et consorts :

« Le père et la mère, en tant qu'ils exercent le droit de garde, sont solidairement responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs habitant avec eux. »

Observations du rapporteur :

1. Les deux textes proposés sont quasi identiques sur le principe de base : le père et la mère sont solidairement responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs.

Ce principe ne donne pas lieu à des difficultés spéciales ou nouvelles : il se borne à étendre la responsabilité du père à celle de la mère, en créant entre eux la solidarité. « La solidarité dans le chef des débiteurs se caractérise en ce que chacun peut être contraint au paiement de la totalité et que le

wil van de vader doorslaggevend; maar de moeder heeft het recht zich tot de jeugdrechtbank te wenden. »

De wet van 1 juli 1974, artikel 2, heeft de gelijkheid tussen de ouders versterkt en in het tweede lid nadere bepalingen ingevoerd waaruit wij in de loop van ons onderzoek gevolgtrekkingen zullen maken.

Het tegenwoordige artikel 373 bepaalt :

« Gedurende het huwelijk en behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald, oefent een van de echtgenoten het gezag uit over de persoon van de minderjarige kinderen, behoudens het recht van de andere echtgenoot zich tot de jeugdrechtbank te wenden, uitsluitend in het belang van het kind.

» Bij *feitelijke scheiding* is alleen de echtgenoot die de *materiële bewaring* van het minderjarige kind heeft, gerechtigd het gezag over de persoon van het minderjarige kind uit te oefenen, behoudens het recht van de andere echtgenoot zich tot de jeugdrechtbank te wenden, uitsluitend in het belang van het kind. »

De vervanging van het vaderlijk gezag door het gezag van beide ouders gezamenlijk of afzonderlijk levert grond op tot aanpassing van de traditionele regel in artikel 1384, tweede lid, betreffende hun aansprakelijkheid voor de schade veroorzaakt door de minderjarige kinderen.

Op deze hervorming wordt gewacht : sommigen hadden zelfs de rechterlijke instanties uitgenodigd om de gezamenlijke aansprakelijkheid van de ouders nu reeds te erkennen (Dalcq, R.C.J.B. 1968, blz. 228, nr. 35; idem, 1973, blz. 661, nr. 47).

II. Onderzoek van het ontwerp en van het voorstel van wet

Tekst van het ontwerp aangenomen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers :

« De vader en de moeder zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen die bij hen inwonen; wanneer de kinderen bij één der ouders inwonen, is deze ouder alleen aansprakelijk. »

Tekst van het voorstel ingediend door de heer Lagasse c.s. :

« De vader en de moeder zijn, voor zover zij het *recht van bewaring* uitoefenen, hoofdelijk aansprakelijk voor de schade berokkend door hun minderjarige kinderen die bij hen inwonen. »

Opmerkingen van de verslaggever :

1. De twee voorgestelde teksten gaan uit van hetzelfde beginsel : de vader en de moeder zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen.

Dit beginsel levert geen bijzondere of nieuwe moeilijkheden op : de aansprakelijkheid van de vader wordt alleen uitgebreid tot de moeder en tussen beiden bestaat voortaan hoofdelijkheid. « De hoofdelijkheid van de schuldenaars bestaat hierin dat ieder van hen kan worden verplicht de gehele

palement fait par un seul libère les autres envers le créancier » (développements de la proposition Lagasse).

Notons toutefois que le texte du projet prévoit ... « responsables des dommages causés ... » et non « du dommage causé ».

Il est suggéré, pour cette nuance de forme, de s'en tenir à la terminologie de l'article 1384 du Code civil qui emploie, à quatre reprises le singulier ... « du dommage ».

2. Les deux textes ont repris également comme une condition de la responsabilité présumée que celle-ci n'existe qu'à l'égard des enfants mineurs « habitant avec eux ». L'opportunité du maintien de cette condition peut être discutable, notamment pour le cas de séparation des parents, lorsqu'on analyse l'application qui en est faite en doctrine et en jurisprudence, et surtout les conséquences des actes illicites d'enfants mineurs pour les tiers victimes.

En effet, selon la majorité de la jurisprudence actuelle, d'une part la notion « habitant avec eux » signifie généralement « résider habituellement » (Dalcq, op. cit. n° 1599 et 1607), et d'autre part la responsabilité des parents n'est pas présumée lorsque l'enfant ne se trouve pas sous leur surveillance.

Tel est le cas, malheureusement fréquent, des ménages désunis où l'enfant « réside habituellement » chez l'un d'eux, la mère le plus souvent, mais se trouve, en fait, chez l'autre parent à l'occasion d'une « visite », en vertu d'une décision judiciaire ou de l'accord intervenu entre les parents.

En ce cas, une partie de la jurisprudence estime qu'il n'y a pas de responsabilité du parent recevant la visite de son enfant, au motif qu'il n'habite pas habituellement avec lui. Dans la même hypothèse, celui des parents qui exerce, en droit ou en fait, la « garde » habituelle de l'enfant pourrait ne pas davantage être tenu de la responsabilité présumée de l'article 1384-2, parce que, au moment du fait dommageable, l'enfant n'est pas sous sa surveillance.

Il en résulte que le tiers victime se trouve sans recours contre l'un et l'autre parent, alors que l'objectif de l'article 1384 est de donner un recours au tiers préjudicié :

« Socialement, cette disposition s'explique par le souci de trouver un responsable qui offre à la victime un recours moins illusoire que le seul patrimoine de l'enfant et qui ne puisse pas au surplus invoquer un manque de discernement, dont l'auteur direct du dommage pourrait trop souvent se prévaloir pour échapper à toute responsabilité » (Dalcq, *Traité de la Resp. Civ.* n° 1572).

Le tiers victime doit-il supporter les conséquences de la désunion des parents de l'enfant fautif ?

3. Il existe entre les deux textes proposés une différence essentielle.

A l'analyse, il apparaît que la proposition fait suite à l'article 373, texte de la loi du 8 avril 1965, tandis que le

schuld te betalen en dat de betaling door een van hen, de anderen tegenover de schuldeiser bevrijdt » (Toelichting bij het voorstel Lagasse).

Op te merken valt evenwel dat in de Franse tekst van het ontwerp sprake is van « responsables des dommages causés ... », en niet van « du dommage causé ».

Er wordt voorgesteld vast te houden aan de terminologie van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek waar viermaal het enkelvoud « du dommage » wordt gebruikt.

2. De twee teksten stellen ook dat het vermoeden van aansprakelijkheid alleen geldt ten aanzien van de minderjarige kinderen die bij de ouders inwonen. De wenselijkheid van die voorwaarde is vatbaar voor betwisting, met name wanneer de ouders gescheiden leven, als men nagaat hoe de zaak wordt toegepast in de rechtsleer en de rechtspraak en vooral wat de gevolgen zijn voor derden die het slachtoffer worden van een onrechtmatige daad van minderjarige kinderen.

Immers, volgens de tegenwoordige rechtspraak betekent enerzijds het begrip « bij hen inwonen » doorgaans « plegen te verblijven » (Dalcq, op. cit. nrs. 1599 en 1607) en worden anderzijds de ouders niet aansprakelijk geacht wanneer het kind niet onder hun toezicht staat.

Dat komt jammer genoeg veelvuldig voor bij gescheiden levende ouders wier kind « pleegt te verblijven » bij een van hen, meestal bij de moeder, maar in feite bij de andere ouder op « bezoek » is krachtens een rechterlijke beslissing of een afspraak tussen de ouders.

In dat geval is volgens een deel van de rechtspraak de ouder bij wie het kind op bezoek is, niet aansprakelijk op grond dat het kind niet bij hem pleegt te verblijven. In diezelfde hypothese kan ook de ouder die in rechte of in feite de « bewaring » pleegt te hebben van het kind, ontslagen worden van de aansprakelijkheid ex artikel 1384, tweede lid, omdat het kind niet onder zijn toezicht stond op het ogenblik dat de schade is berokkend.

Hieruit volgt dat de benadeelde derde zich tegen geen van beide ouders kan keren, terwijl artikel 1384 aan de benadeelde derde juist een verhaalsrecht bedoelt te geven :

In zijn *Traité de la responsabilité civile*, nr. 1572, zegt Dalcq dat die bepaling, maatschappelijk gezien, zo te verklaren is dat de benadeelde zich moet kunnen verhalen op iemand wiens bezit minder denkbeeldig is dan dat van een kind en die zich niet kan beroepen op een gebrek aan onderscheidingsvermogen, dat de minderjarige maar al te vaak zou kunnen doen gelden om zich aan de schadeplicht te onttrekken.

Moet de benadeelde derde de gevolgen dragen van de onenigheid tussen de ouders van het kind dat de schade heeft veroorzaakt ?

3. Tussen de twee voorgestelde teksten bestaat een wezenlijk verschil.

Een nader onderzoek leert dat het voorstel aansluit bij artikel 373, zoals de tekst is vastgesteld bij de wet van

projet fait suite et paraît être davantage dans la ligne de l'article 373 actuel (loi du 1er juillet 1974).

On constate notamment que la proposition est basée, à l'exemple de la loi française du 4 juin 1970, dont elle reprend les termes, sur une responsabilité liée expressément à l'exercice du droit de garde, au sens juridique du terme.

Par contre, le projet écarte cette notion juridique en se basant sur la situation de fait (voir développements de la proposition de loi Claes).

Dans la perspective de l'article 373 du Code civil actuel, il nous paraît plus exact de souligner que la responsabilité des parents est davantage le corollaire de l'autorité parentale que d'un droit de garde juridiquement reconnu.

Ainsi, le deuxième alinéa de l'article 373 du Code civil prescrit, en cas de séparation de fait, que le droit d'exercer l'autorité sur la personne de l'enfant mineur appartient à « celui des époux qui a la garde matérielle de l'enfant », sous réserve de recours de l'autre époux devant le tribunal de la jeunesse.

Ainsi encore, il est de nombreux cas où la garde juridique d'un mineur n'entraîne pas la responsabilité du gardien : ne sont responsables sur base de l'article 1384, alinéa 2, ni le tuteur à l'égard de son pupille, ni le curateur du mineur émancipé, ni le tiers qui a la garde de droit d'un mineur, par exemple le tiers à qui l'enfant est confié en cas de déchéance de la puissance paternelle (De Page, tome 2, 973a).

Au surplus, la condition du « droit de garde » peut aboutir à des conséquences inévitables pour les tiers victimes.

Ainsi, comme nous l'avons déjà souligné ci-dessus, dans le cas de séparation de fait des parents, l'enfant vivant en fait chez sa mère, il est généralement estimé par la jurisprudence qu'il ne peut y avoir de responsabilité présumée de la mère à défaut de garde juridique, ni du père, l'enfant n'habitant pas avec lui (Dalcq, *op. cit.*, n° 1606).

4. Il paraît nécessaire de clarifier la situation légale en cas de séparation de fait ou de droit des parents. L'expérience indique qu'il existe une grande variété de cas d'espèce : tantôt la garde est confiée à l'un, souvent la mère, par décision judiciaire (en cas de divorce, de séparation de corps, ou au titre de mesure provisoire pendant le temps de ces procédures).

Mais le plus souvent en ces cas, il est prévu un « droit de visite » à l'autre parent, ce droit de visite peut aller de quelques heures par mois à la moitié des vacances, plusieurs week-ends par mois...

Tantôt la garde matérielle et le règlement du droit de visite résultent d'un accord exprès ou tacite des parents, tantôt il n'y a pas d'accord entre ceux-ci, mais pas encore de décision judiciaire.

8 avril 1963, terwijl het ontwerp aansluit bij en meer in de lijn ligt van het tegenwoordige artikel 373 (wet van 1 juli 1974).

Met name blijkt dat het voorstel, naar het voorbeeld van de Franse wet van 4 juni 1970, waarvan het de bewoordingen overneemt, uitgaat van een aansprakelijkheid die uitdrukkelijk verbonden is aan de uitoefening van het recht van bewaring in de juridische zin van het woord.

Het ontwerp daarentegen gaat dit juridisch begrip uit de weg en is gericht op de feitelijke toestand (zie toelichting bij het ontwerp van wet-Claes).

In het licht van het tegenwoordige artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek lijkt het ons juist te stellen dat de aansprakelijkheid van de ouders veeleer een uitvloeisel is van de ouderlijke macht dan van een juridisch erkend recht van bewaring.

Zo bepaalt artikel 373, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek dat bij feitelijke scheiding « alleen de echtgenoot die de *materiële bewaring* van het minderjarige kind heeft », gerechtigd is het gezag over de persoon van het minderjarige kind uit te oefenen, behoudens het recht van de andere echtgenoot zich tot de jeugdrechtsbank te wenden.

Zo zijn er ook heel wat gevallen waarin de persoon die de juridische bewaring van het kind heeft, niet aansprakelijk is : op grond van artikel 1384, tweede lid, zijn niet aansprakelijk de voogd ten aanzien van zijn pupil, de curator van de ontvoogde minderjarige en evenmin de derde die van rechtswege de bewaring van een minderjarige heeft (bijvoorbeeld : de derde aan wie het kind is toevertrouwd bij ontzetting uit de ouderlijke macht) (De Page, deel 2, 973a).

Daarenboven kan de eis van « het recht van bewaring » onbillijke gevolgen hebben voor derden-slachtoffers.

Zoals wij hierboven reeds hebben onderstreept, wordt in de rechtspraak doorgaans aangenomen dat, wanneer de ouders feitelijk gescheiden zijn en het kind in feite bij zijn moeder inwoont, er geen vermoeden van aansprakelijkheid van de moeder kan zijn, wanneer de rechter niemand met de bewaring heeft belast, en ook niet van de vader, daar het kind niet bij hem inwoont (Dalcq, *op. cit.*, nr. 1606).

4. Het lijkt noodzakelijk de rechtstoestand te verduidelijken ingeval de ouders feitelijk of gerechtelijk gescheiden zijn. De ervaring wijst uit dat men met een groot aantal verschillende situaties te maken kan hebben : soms is de bewaring aan een der ouders, vaak de moeder, opgedragen bij een rechterlijke beslissing (in geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed, of als voorlopige maatregel tijdens die procedures).

In die gevallen is meestal voorzien in een « bezoeksrecht » aan de andere ouder. Dit bezoeksrecht kan gaan van enkele uren per maand tot de helft van de vakantie, verscheidene weekeinden per maand...

Nu eens is de materiële bewaring en het bezoeksrecht geregeld bij een uitdrukkelijke of stilzwijgende afspraak tussen de ouders, dan weer is er geen afspraak tussen hen, maar ook nog geen gerechtelijke beslissing.

Tantôt le fait illicite aura lieu lorsque le mineur se trouve sous la surveillance de l'un ou de l'autre, mais il peut l'être aussi pendant que le mineur se rend à pied ou en bicyclette de sa résidence habituelle chez l'autre parent...

5. En conclusion, le rapporteur estime que les deux textes proposés ne rencontrent pas à suffisance les situations sociales nées de la désunion des parents et le souci légitime de la protection des tiers victimes.

Selon le texte du projet... « lorsque les enfants habitent avec un des parents, ce parent est seul responsable ».

Selon la proposition, la responsabilité repose sur celui des parents qui exerce le « droit de garde » au sens juridique de ces termes.

Le recours du tiers victime est donc limité à un seul des parents, parfois insolvable.

Or, il convient de rappeler que conformément à l'article 373, alinéa 2, l'autre parent conserve un droit résiduaire sur la personne de l'enfant mineur, le droit de se pourvoir devant le tribunal...

Quelle serait la situation du tiers victime lorsque le fait illicite est commis à l'occasion d'une visite brève ou prolongée chez celui des parents qui n'a pas la garde ?

Pour résoudre ces difficultés, il est suggéré :

a) l'abandon de la notion de « garde » juridique, comme condition d'application de l'article 1384, alinéa deux : cette préoccupation est rencontrée dans le texte du projet qui supprime la distinction entre la garde « juridique » et la garde « matérielle » de l'enfant mineur, ce qui paraît bien conforme au nouveau texte de l'article 373, deuxième alinéa, Code civil :

« En cas de séparation de fait, celui des époux qui a la garde matérielle de l'enfant mineur a seul le droit d'exercer l'autorité sur la personne de l'enfant mineur, sauf le droit de l'autre époux de se pourvoir devant le tribunal de la jeunesse uniquement dans l'intérêt de l'enfant. »

b) l'opportunité de prévoir dans la loi une disposition expresse visant le cas de séparation des parents. Il est suggéré de compléter le texte du projet en sa deuxième phrase comme suit :

« ... Lorsque les enfants habitent avec un des parents, ce parent est seul responsable, sous réserve toutefois que si le fait dommageable est commis lorsque l'enfant mineur se trouve, en fait, en visite chez l'autre parent, celui-ci en est solidairement responsable. »

La responsabilité présumée et solidaire des parents est de droit lorsqu'ils vivent ensemble, parce qu'il s'agit de réparer la faute d'un enfant « commun ».

Pourquoi le tiers victime serait-il placé dans une situation plus défavorable, parce que les parents sont désunis ?

Soms heeft de onrechtmatige daad plaats terwijl de minderjarige onder toezicht staat van een van beide ouders, maar ze kan ook plaatshebben terwijl de minderjarige te voet of per fiets onderweg is naar de andere ouder...

5. Tot besluit is de verslaggever van mening dat de twee voorgestelde teksten niet alle gevallen dekken die zich kunnen voordoen wanneer de ouders gescheiden leven en niet geheel tegemoet komen aan het gewettigd verlangen van benadeelde derden om te worden beschermd.

Volgens het ontwerp van wet is, wanneer de kinderen bij een der ouders inwonen, alleen deze ouder aansprakelijk.

Volgens het voorstel is die ouder aansprakelijk die het « recht van bewaring » in de juridische betekenis uitoefent.

De benadeelde derde zal dus slechts verhaal hebben op één van de ouders, die onvermogen kan zijn.

Doch hier zij in herinnering gebracht dat krachtens artikel 373, tweede lid, de andere ouder ten aanzien van het minderjarige kind residuaire het recht behoudt om zich tot de rechtbank te wenden...

Welk verhaal heeft de benadeelde derde wanneer de onrechtmatige daad gepleegd is tijdens een korter of langer bezoek van het kind aan de ouder die niet het bewaarrecht bezit ?

Om die moeilijkheden op te lossen, wordt in overweging gegeven :

a) af te zien van het juridische begrip « bewaring » als voorwaarde voor de toepassing van artikel 1384, tweede lid : dit is gebeurd in het ontwerp, dat geen onderscheid meer maakt tussen de bewaring « op last van de rechter » en de feitelijke bewaring van het minderjarige kind. Deze regel lijkt geheel in overeenstemming met de nieuwe tekst van artikel 373, tweede lid, Burgerlijk Wetboek :

« Bij feitelijke scheiding is alleen de echtgenoot die de materiële bewaring van het minderjarige kind heeft, gerechtigd het gezag over de persoon van het minderjarige kind uit te oefenen, behoudens het recht van de andere echtgenoot zich tot de jeugdrechtsbank te wenden, uitsluitend in het belang van het kind. »

b) een uitdrukkelijke bepaling in de wet op te nemen voor de gevallen waarin de ouders gescheiden zijn. Er wordt in overweging gegeven de tweede volzin van de tekst van het ontwerp aan te vullen als volgt :

« ... Wanneer de kinderen bij een der ouders inwonen, is alleen deze ouder aansprakelijk, evenwel met dien verstande dat wanneer de schade veroorzaakt is terwijl het minderjarige kind in feite op bezoek was bij de andere ouder, deze hoofdelijk aansprakelijk zal zijn. »

Van rechtswege worden de ouders hoofdelijk aansprakelijk geacht wanneer zij samenwonen, omdat de schuld te wijten is aan een « gemeenschappelijk » kind.

Waarom zou de derde ongunstiger behandeld moeten worden wanneer de ouders gescheiden leven ?

La responsabilité de celui des parents chez qui l'enfant réside habituellement doit être maintenue, car c'est ce « parent » qui a la charge normale de l'éducation et de la surveillance du mineur; elle peut être étendue à l'autre parent parce que, en fait, il exerce pendant la visite de son enfant la surveillance sur celui-ci, et dispose en outre d'une obligation d'éducation résiduaire (art. 373, Code civil); au surplus, s'il y a défaut d'éducation, ce défaut trouvera souvent, son origine à l'époque où les parents vivaient et éduquaient ensemble, ou sera le résultat du dissentiment entre les époux.

De toute façon, les tribunaux trouveront dans l'alinéa 5 de l'article 1384 du Code civil, la justification du rejet de la responsabilité des parents, ou de l'un d'entre eux, dans les cas où celle-ci paraîtrait mal fondée.

Article 1384, alinéa 5 :

« La responsabilité ci-dessus a lieu, à moins que les père et mère... ne prouvent qu'ils n'ont pu empêcher le fait qui donne lieu à cette responsabilité. »

III. Discussion

Un commissaire attire l'attention de la Commission sur l'importance de la modification apportée à l'article 1384, alinéa 2 actuel, tant par le projet adopté par la Chambre des Représentants que par les suggestions du rapporteur : la Commission doit en être bien consciente.

Alors que, jusqu'à présent, la responsabilité présumée des père et mère était basée sur le droit de garde, cette notion disparaîtrait pour être remplacée par une situation de fait « la garde matérielle »; d'autre part, elle serait étendue, en cas de séparation des parents, à celui des parents qui n'a pas « la garde de l'enfant ».

D'autre part, il rappelle pour éviter toute confusion que la responsabilité des parents, établie par l'article 1384, alinéa 2, est basée uniquement sur une faute présumée, mais il s'agit d'une présomption simple, et les parents peuvent en rapporter la preuve contraire.

Le rapporteur marque son accord sur cette dernière observation qui sera soulignée au rapport.

Quant à la première remarque, il rappelle que c'est la loi du 1er juillet 1974 qui fait de la garde matérielle de l'enfant la source du droit à l'exercice de l'autorité du père ou de la mère : il paraît dès lors logique d'adapter la responsabilité parentale à cette conception nouvelle.

Un commissaire souligne qu'il faut choisir entre deux thèses : soit la responsabilité individuelle de chacun des parents, soit leur responsabilité solidaire vis-à-vis des tiers victimes.

Il se déclare partisan en principe d'une responsabilité solidaire des parents, pour les actes illicites de leurs enfants, même lorsqu'ils sont séparés, comme aussi lorsque les

De ouder bij wie het kind pleegt in te wonen moet aansprakelijk blijven omdat hij normalerwijze belast is met de opvoeding van en het toezicht op de minderjarige; de aansprakelijkheid kan worden uitgebreid tot de andere ouder, omdat deze in de bezoektijd in feite toezicht houdt op zijn kind, en verder ook een residuaire opvoedingsplicht heeft (art. 373, Burgerlijk Wetboek); bovendien, bij gebrek aan opvoeding, zal de oorzaak daarvan vaak teruggaan tot de tijd toen de ouders samen leefden en opvoedden of het gevolg zijn van de onenigheid tussen de echtgenoten.

Hoe het ook zij, de rechtbanken zullen in het vijfde lid van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, voldoende steun vinden om de aansprakelijkheid van de ouders, of van een hunner, te verwerpen in de gevallen waarin er geen goede gronden voor aanwezig zijn.

Artikel 1384, vijfde lid :

« De hierboven geregelde aansprakelijkheid houdt op, indien de ouders... bewijzen dat zij de daad welke tot die aansprakelijkheid aanleiding geeft, niet hebben kunnen beletten. »

III Bespreking

Een lid maakt de Commissie attent op de belangrijkheid van de wijziging die in het tegenwoordige artikel 1384, tweede lid, wordt aangebracht zowel door het ontwerp dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft aangenomen, als door de suggesties van de verslaggever : de Commissie moet zich daarvan terdege bewust zijn.

Terwijl de vermoedelijke aansprakelijkheid van de ouders tot dusver gegrond was op het recht van bewaring, zou dit begrip verdwijnen om plaats te maken voor een feitelijke toestand : « de materiële bewaring ». Bovendien zou bij scheiding de ouder die « de bewaring van het kind » niet heeft, eveneens aansprakelijk zijn.

Om verwarring te voorkomen, herinnert hij eraan dat de aansprakelijkheid van de ouders, ingevolge artikel 1384, tweede lid, alleen berust op een vermoeden van schuld, maar het gaat hier om een eenvoudig vermoeden en de ouders kunnen steeds het tegenbewijs leveren.

De verslaggever is het eens met deze laatste opmerking, die in het verslag zal worden onderstreept.

In verband met de eerste opmerking herinnert hij eraan dat de wet van 1 juli 1974 van de materiële bewaring de bron heeft gemaakt voor de uitoefening van het gezag van de vader of de moeder : het lijkt derhalve logisch dat de ouderlijke aansprakelijkheid aan die nieuwe opvatting wordt aangepast.

Een commissielid wijst erop dat gekozen moet worden tussen twee stellingen : of aansprakelijkheid van elke ouder afzonderlijk, of hoofdelijke aansprakelijkheid ten aanzien van benadeelde derden.

Hij zegt in beginsel voorstander te zijn van hoofdelijke aansprakelijkheid van de ouders voor onrechtmatige daden van hun kinderen, zelfs al zijn zij gescheiden, en ook wan-

enfants sont passagèrement chez des tiers, sous la réserve générale que chacun des parents pourrait toujours tenter de renverser la présomption du défaut de surveillance ou d'éducation, dans le cadre inchangé de l'article 1384, dernier alinéa.

Un commissaire souligne la nécessité d'adapter la responsabilité des parents aux pouvoirs qui leur ont été octroyés à tous deux.

Il insiste sur la préoccupation essentielle de protéger utilement les droits des tiers, qui ne peuvent être victimes des mesures judiciaires relatives à la vie des enfants de parents séparés.

En fait, dit-il, en cas de désunion, 80 p.c. des enfants sont confiés à la mère, ce qui risque d'entraîner, pour les tiers, un recours illusoire.

Un commissaire estime que l'article 373 actuel, prévoyant le droit de chacun des père et mère d'exercer, seul, l'autorité sur la personne des enfants mineurs, il n'est pas équitable de prévoir une responsabilité solidaire, notamment dans le cas où l'un a pris une mesure ignorée de l'autre.

Un commissaire résume le débat : le législateur a modifié le Code civil en donnant des droits à la mère, il convient d'y adapter les règles de responsabilité dans les trois hypothèses : parents vivant ensemble, parents séparés de fait, parents séparés avec règlement de leur situation par décision judiciaire.

Un commissaire estime qu'il n'y a pas lieu de faire ces distinctions : si les mineurs commettent un acte illicite, par défaut d'éducation ou de surveillance, il convient de maintenir la responsabilité solidaire des parents même s'ils sont séparés, et sans réduire cette responsabilité à celui des parents avec lequel le mineur cohabite.

Au cours de la discussion qui se poursuit, il apparaît un large consensus sur le principe d'une responsabilité solidaire des parents, même séparés.

Le texte suivant, proposé par plusieurs commissaires est mis aux voix : « Le père et la mère sont solidairement responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs. »

Ce texte est adopté par 11 voix et une abstention.

Il est entendu toutefois qu'est maintenu le principe que cette responsabilité n'est que présumée juris tantum, et que subsiste pleinement le droit des parents, ou de chacun des père et mère séparés, de rapporter la preuve contraire qu'ils n'ont, ou qu'il n'a pas failli à leur/son devoir de surveillance ou d'éducation, « qu'ils n'ont pu empêcher le fait qui donne lieu à cette responsabilité ».

Chaque cas d'espèce doit être apprécié raisonnablement par le juge, comme dans le passé, en tenant compte de toutes les circonstances de fait.

neer de kinderen tijdelijk bij derden verblijven, evenwel met dien verstande dat iedere ouder steeds kan pogen het vermoeden van onvoldoende toezicht of opvoeding om te keren in het onveranderde kader van artikel 1384, laatste lid.

Een commissielid wijst op de noodzaak om de aansprakelijkheid van de ouders aan te passen aan de nieuwe bevoegdheden die aan beiden zijn toegekend.

Hij beklemtoont dat het in wezen aankomt op een behoorlijke bescherming van de rechten van derden, die de nadelige weerslag niet mogen ondervinden van de gerechtelijke maatregelen in verband met de levensomstandigheden van kinderen van gescheiden ouders.

In de praktijk is het zo, zegt hij, dat bij scheiding 80 pct. van de kinderen aan de moeder worden toevertrouwd, wat aan derden niet anders dan een denkbeeldig verhaalrecht dreigt te zullen opleveren.

Een commissielid meent dat aangezien zowel de vader als de moeder volgens het tegenwoordige artikel 373 het gezag over de persoon van de minderjarige kinderen alleen mag uitoefenen, het niet billijk is hen hoofdelijk aansprakelijk te stellen, met name in het geval dat de ene ouder een maatregel heeft genomen waarvan de ander niets afweet.

Een commissielid vat de bespreking samen : de wetgever heeft het Burgerlijk Wetboek gewijzigd om aan de moeder rechten te geven; bijgevolg moeten de regels betreffende de aansprakelijkheid worden aangepast in de drie hypothesen : samenwonende ouders, feitelijk gescheiden ouders, gescheiden ouders wier toestand geregeld is bij rechterlijke beslissing.

Een commissielid meent dat dit onderscheid niet hoeft te worden gemaakt : indien minderjarigen een onrechtmatige daad begaan door gebrek aan opvoeding of toezicht, moeten de ouders hoofdelijk aansprakelijk blijven, zelfs als zij gescheiden zijn, en mag de aansprakelijkheid niet worden beperkt tot de ouder bij wie het minderjarige kind inwoont.

Uit het vervolg van de bespreking blijkt dat er overeenstemming is omtrent het beginsel van de hoofdelijke aansprakelijkheid van de ouders, ook al zijn zij gescheiden.

De volgende tekst, voorgesteld door verscheidene commissiëden, wordt in stemming gebracht : « De vader en de moeder zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen. »

Deze tekst wordt aangenomen met 11 stemmen, bij 1 onthouding.

Het is evenwel duidelijk dat die aansprakelijkheid slechts juris tantum vermoed zal worden en dat de ouders of elk der gescheiden ouders het recht blijven hebben om het tegenbewijs te leveren dat zij/hij niet zijn/is tekortgeschoten in de plicht van toezicht of opvoeding, « dat zij de daad welke tot die aansprakelijkheid aanleiding geeft, niet hebben kunnen beletten ».

De rechter moet van geval tot geval naar redelijkheid oordelen zoals voorheen, met inachtneming van alle feitelijke omstandigheden.

Ainsi, en cas de séparation des parents et de résidence habituelle de l'enfant chez l'un d'eux, il pourrait difficilement être reproché à l'autre, un manque de « surveillance » pour un acte commis loin de lui, pas plus qu'à l'heure actuelle, ce reproche n'est pas retenu par la jurisprudence lorsque le mineur est sous la surveillance de l'instituteur, du maître ou commettant, ou se trouve au service militaire.

Il en serait autrement si l'acte illicite est commis pendant les « visites » du mineur chez l'autre parent.

En d'autres termes, mis à part le principe de la responsabilité solidaire des parents, il n'est rien innové aux règles traditionnelles, dont nous citons quelques exemples :

1. La responsabilité présumée de l'article 1384, alinéa 2, est limitée aux père et mère : elle ne s'applique pas à d'autres parents ou amis exerçant, en fait ou en droit, la garde de mineurs, car ils n'ont pas l'autorité parentale sur ceux-ci, sous la réserve toutefois qu'ils peuvent être tenus pour une faute personnelle rentrant dans le cadre des articles 1382 et 1383 (Dalcq, n° 1591, 1592).

2. La responsabilité présumée des parents suppose un « fait objectivement illicite » du mineur, une faute en soi, sans que ce fait doive pouvoir nécessairement être imputé à celui qui l'a commis, par exemple dans le cas où l'enfant n'a pas encore le discernement (Dalcq, n° 1550).

3. La responsabilité présumée des parents n'exclut pas la responsabilité personnelle du mineur, ayant atteint l'âge de discernement, basée sur l'article 1382 du Code civil. En ce cas, il existe vis à vis du tiers une responsabilité in solidum, mais le civilement responsable a un recours fondé sur la subrogation légale à l'égard de la personne dont il répond (R.C.J.B. 1968, p. 227, n° 34, p. 230; De Page, Tome II, n° 971 b)).

N'est pas exclue davantage la responsabilité personnelle des parents pour une faute qui leur est propre et tombe sous le coup des articles 1382-1383 du Code civil.

4. Le législateur ne s'immisce pas dans la mission du juge, quant au fondement de la responsabilité des parents : il est rappelé à cet égard, que dans le passé, la jurisprudence avait paru considérer que la présomption a pour fondement unique le défaut de surveillance, à l'exclusion du devoir d'éducation. A l'heure actuelle, cette responsabilité est fondée « sur une présomption de faute commise par le père ou par la mère dans sa surveillance ou son éducation » (R.C.J.B. 1973, p. 669, n° 46; Cass. 28 octobre 1971; J.T. 1972, p. 84).

Un commissaire a demandé si l'article 1384, alinéa 2, s'applique au cas de la minorité prolongée réglée par la loi du 29 juin 1973.

La Commission estime qu'il ne lui appartient pas de donner, à l'occasion du présent projet, une « interprétation » de la loi du 29 juin 1973.

Het is dan ook zo dat, indien de ouders gescheiden zijn en het kind bij een van hen pleegt te verblijven, aan de andere ouder bezwaarlijk een gebrek aan « toezicht » kan worden verweten voor een daad die ver van hem is gepleegd, evenmin als de rechtspraak dat verwijt thans aanvaardt wanneer de minderjarige onder toezicht staat van de onderwijzer, de meester of hij die anderen aanstelt, of in militaire dienst is.

Dit ware anders, als de onrechtmatige daad zou zijn begaan tijdens een « bezoek » van de minderjarige aan de andere ouder.

Met andere woorden, afgezien van het beginsel van de hoofdelijke aansprakelijkheid van de ouders, wordt er niets veranderd aan de traditionele regels, waarvan wij er hier enkele laten volgen :

1. De vermoedelijke aansprakelijkheid van artikel 1384, tweede lid, is beperkt tot de ouders : zij geldt niet voor andere bloedverwanten of vrienden die in feite of in rechte de bewaring hebben van minderjarigen, want zij oefenen het ouderlijk gezag over die minderjarigen niet uit, hoewel zij toch aansprakelijk kunnen worden gesteld voor een persoonlijke schuld in het kader van de artikelen 1382 en 1383 (Dalcq, nrs. 1591 en 1592).

2. De vermoedelijke aansprakelijkheid van de ouders onderstelt een « objectief onrechtmatige daad » gepleegd door de minderjarige, een schuld op zichzelf, zonder dat die daad behoeft te kunnen worden toegeschreven aan hem die ze heeft gepleegd, bijvoorbeeld wanneer het kind nog niet tot de jaren van verstand is gekomen (Dalcq, nr. 1550).

3. Wanneer de minderjarige de jaren van verstand heeft bereikt, sluit de vermoedelijke aansprakelijkheid van de ouders de persoonlijke aansprakelijkheid van de minderjarige overeenkomstig artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek niet uit. In dat geval bestaat er aansprakelijkheid in solidum ten aanzien van derden, maar degene die aansprakelijk is, heeft een verhaalrecht op grond van de wettelijke indeplaatsstelling ten aanzien van de persoon voor wie hij instaat (R.C.J.B. 1968, blz. 227, nr. 34, blz. 230; De Page, Deel II, nr. 971, b)).

Uitgesloten is evenmin de persoonlijke aansprakelijkheid van de ouders voor eigen schuld waarop de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing zijn.

4. De wetgever mengt zich niet in de taak van de rechter wat betreft de gegrondheid van de aansprakelijkheid van de ouders. In dit verband wordt eraan herinnerd dat de rechtspraak in het verleden doorgaans scheen aan te nemen dat het vermoeden alleen gegrond zou zijn op het gebrek aan toezicht, dus niet op de plicht tot opvoeding. Thans wordt die aansprakelijkheid gegrond op het vermoeden van een tekortkoming van de vader of de moeder in het toezicht of de opvoeding (R.C.J.B. 1973, blz. 669, nr. 46; Cass. 28 oktober 1971; J.T. 1972, blz. 84).

Een commissielid vroeg of artikel 1384, tweede lid, ook van toepassing is bij verlenging van de minderjarigheid ingevolge de wet van 29 juni 1973.

Uw Commissie achtte zich niet bevoegd om naar aanleiding van het voorgelegde ontwerp een uitlegging te geven aan de wet van 29 juni 1973.

De l'avis de nombreux membres, il résulte que cette loi a réglé, quant à la personne et les biens, le statut du mineur prolongé, sans viser la responsabilité des parents de ce mineur. L'article 1384, alinéa 2, étant de stricte interprétation, il leur paraît donc que cet article ne leur est pas applicable.

Il pourra toutefois se faire, en certain cas, qu'une responsabilité des parents pourrait être retenue dans le cadre des articles 1382 et 1383 du Code civil.

**

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 16 membres présents.

Le Rapporteur,
P. de STEXHE

Le Président,
M.-A. PIERSON

Naar het oordeel van een groot aantal leden heeft die wet een regeling getroffen voor de persoon en de goederen van degene wiens minderjarigheid verlengd wordt, maar niet voor de aansprakelijkheid van zijn ouders. En aangezien artikel 1384, tweede lid, in enge zin moet worden uitgelegd, schijnt het hun dus toe dat die bepaling op de ouders niet toepasselijk is.

Zij zullen in bepaalde gevallen echter wel aansprakelijk kunnen worden gesteld in het kader van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek.

**

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 16 aanwezige leden.

De Verslaggever,
P. de STEXHE

De Voorzitter,
M.-A. PIERSON

TEXTE PROPOSE PAR LA COMMISSION

TEKST VOORGESTELD DOOR DE COMMISSIE

Le deuxième alinéa de l'article 1384 est remplacé par la disposition suivante :

« Le père et la mère sont solidairement responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs. »

Artikel 1384, tweede lid, wordt vervangen als volgt :

« De vader en de moeder zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen. »